

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

16 päivänä tammikuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano elatusvelvollisuutta koskeissa asioissa – Asetus (EY) N:o 44/2001 – 5 artiklan 2 alakohta – 27 artikla – 35 artiklan 3 kohta – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – 19 artikla – Vireilläolovaikutus – 22 artiklan a alakohta – 23 artiklan a alakohta – Tuomion tunnustamatta jättäminen, kun tunnustaminen on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita – 24 artikla – Kielto tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa – Tunnustamatta jättämisen peruste, joka perustuu vireilläolosaantojen noudattamatta jättämiseen – Ei ole

Asiassa C-386/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Corte suprema di cassazione (ylin tuomioistuin, Italia) on esittänyt 26.10.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 27.6.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Stefano Liberato

vastaan

Luminita Luisa Grigorescu,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: varapresidentti R. Silva de Lapuerta, joka hoitaa ensimmäisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, E. Regan ja C. G. Fernlund (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Stefano Liberato, edustajinaan F. Ongaro ja A. Castellani, avvocati,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan P. Pucciariello, avvocato dello Stato,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vlácil ja A. Kasalická,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

– Euroopan komissio, asiamiehinään E. Montaguti ja M. Wilderspin,
kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Stefano Liberato ja Luminita Luisa Grigorescu ja jossa on kyse Romaniassa annetun avioliittoa, vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevan tuomion tunnustamista Italiassa koskevasta hakemuksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 2201/2003

- 3 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 11 ja 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
"(11) Elatusapua koskevat asiat eivät kuulu tämän asetuksen soveltamisalaan, koska niitä säännellään jo [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1)]. Tämän asetuksen nojalla toimivaltaisilla tuomioistuimilla on yleensä toimivalta ratkaista elatusapua koskevia asioita asetuksen (EY) N:o 44/2001 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.
--
(21) Jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja tunnustamatta jättämisen perusteet olisi rajoitettava ainoastaan välttämättömmimpiin."
- 4 Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan, jonka otsikko on "Oikeuspaikkasopimus", 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
"Jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka käyttävät 3 artiklan nojalla toimivaltaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan hakemuksen osalta, ovat toimivaltaisia kyseiseen hakemukseen liittyvässä vanhempainvastuuta koskevassa asiassa kun:
a) ainakin toisella puolisoista on vanhempainvastuu lapsesta;
ja

b) kyseisten tuomioistuinten toimivalta on puolisoiden ja vanhempainvastuunkantajien nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanojankohtana ja toimivalta on lapsen edun mukainen.”

5 Asetuksen 17 artiklassa, jonka otsikkona on ”Toimivallan tutkiminen”, säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jossa se ei tämän asetuksen mukaan ole toimivaltainen mutta jonka toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia käsittelemättä.”

6 Asetuksen 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevia kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.

2. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa pannaan vireille vanhempainvastuuseen liittyviä kanteita, jotka koskevat samaa lasta ja samaa asiaa, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan lykättävä asian käsittelyä, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.

3. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on jätettävä asia tutkimatta. Tällöin asian myöhemmin vireille pannut kantaja voi siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa kanne on ensiksi pantu vireille.”

7 Asetuksen N:o 2201/2003 22 artiklassa, jonka otsikkona on ”Avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteet”, säädetään seuraavaa:

”Avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaa tuomiota ei tunnusteta:

a) jos tunnustaminen on selvästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään;

– –

c) jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään – –

– –”

8 Asetuksen 23 artiklan, jonka otsikkona on ”Vanhempainvastuuta koskevien tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteet”, sanamuoto on seuraava:

”Vanhempainvastuuta koskevaa tuomiota ei tunnusteta:

a) jos tunnustaminen on selvästi, ottaen huomioon lapsen etu, vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään;

– –

e) jos tuomio on ristiriidassa vanhempainvastuuta koskevassa asiassa myöhemmin siinä jäsenvaltiossa annetun tuomion kanssa, jossa tunnustamista pyydetään;

– –”

- 9 Asetuksen 24 artiklassa, jonka otsikko on ”Kielto tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa”, säädetään seuraavaa:

”Tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia. Edellä 3–14 artiklassa tarkoitettuihin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin ei voida soveltaa 22 artiklan a alakohdassa ja 23 artiklan a alakohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa kieltäytymisperustetta.”

Asetus N:o 44/2001

- 10 Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

– –

- 2) elatusapua koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä elatusapuun oikeutetun kotipaikka tai asuinpaikka on tai, jos asia liittyy henkilöiden oikeudellista asemaa koskevaan asiaan, siinä tuomioistuimessa, joka oman lakinsa mukaan on toimivaltainen tuossa asiassa, jollei toimivalta perustu ainoastaan toisen asianosaisten kansalaisuuteen;

– –”

- 11 Tämän asetuksen 27 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

2. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

- 12 Saman asetuksen 34 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tuomiota ei tunnusteta, jos

- 1) tunnustaminen on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), missä tunnustamista pyydetään;

– –

- 3) tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, missä tunnustamista pyydetään;

4) tuomio on ristiriidassa toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa samaa asiaa koskevan ja samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun tuomion kanssa ja viimeksi mainittu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, missä tunnustamista pyydetään.”

13 Asetuksen N:o 44/2001 35 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tuomiota ei tunnusteta myöskään silloin, kun II luvun 3, 4 ja 6 jakson säännöksiä ei ole noudatettu, eikä 72 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa.

2. Sen valtion tuomioistuin tai viranomainen, missä tunnustamista pyydetään, on tutkiessaan, onko olemassa jokin edellä olevassa kohdassa tarkoitettu toimivaltaperuste, sidottu niihin tosiseikkoihin, joihin tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia; tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 34 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.”

Italian oikeus

14 Codice civilen (Italian siviililain) 150 §:ssä, jonka otsikko on ”Asumusero”, säädetään seuraavaa:

”Puolisoiden asumusero on mahdollinen.

Ero voi perustua tuomioon tai yhteiseen sopimukseen.

Oikeus vaatia asumuseroa tuomioistuimessa tai yhteiseen sopimukseen perustuvan eron vahvistamista on yksinomaan aviopuolisoilla.”

15 Codice civilen 151 §:ssä, jonka otsikkona on ”Asumuseroon määrääminen tuomiolla”, säädetään seuraavaa:

”Asumuseroa voidaan vaatia, jos osoitetaan, myös jommankumman puolison tai molempien puolisojen tahdosta riippumatta, sellaisia seikkoja, joiden vuoksi yhteiselämän jatkaminen on kestänyt tai joista aiheutuisi vakavaa vahinkoa lasten kasvatukselle.

Asumuserosta määräävä tuomioistuin toteaa edellytysten täytyessä hakemuksesta, kumman puolison syyksi asumusero luetaan, kun otetaan huomioon hänen käyttöksensä, joka on ristiriidassa avioliitosta johtuvien velvoitteiden kanssa.”

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa lisäksi, että vanhempainvastuusta ja lasta koskevasta elatusvelvollisuudesta asumus- ja avioeron varalta on säädetty samalla tavalla Codice civilen 337 bis–337 octies §:ssä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Stefano Liberato ja Luminita Luisa Grigorescu avioituivat Roomassa (Italia) 22.10.2005 ja asuivat yhdessä tässä jäsenvaltiossa siihen asti, kunnes heidän lapsensa syntyi 20.2.2006. Puolisoiden välinen suhde huononi vähitellen, ja äiti vei lapsen mukanaan Romaniaan palaamatta enää Italiaan.

- 18 Liberato vaati 22.5.2007 päivätyllä kanteellaan Tribunale di Teramossa (Teramon alioikeus, Italia) asumuseroa ja lapsen huoltajuutta. Grigorescu, joka vastasi tässä tuomioistuimessa, vaati, että kyseinen kanne hylätään asiakysymyksen osalta, ja esitti vastavaatimuksen siitä, että Liberato veloitettaisiin osallistumaan lapsen elatukseen maksamalla hänelle elatusapua. Kyseinen tuomioistuin määräsi 19.1.2012 antamallaan tuomiolla puoliset asumuseroon ja totesi Grigorescun syylliseksi eroon sekä siirsi asian erillisellä määräyksellä tutkittavaksi vanhempainvastuuta koskevien vastakkaisten vaatimusten ratkaisemiseksi.
- 19 Vanhempainvastuuta koskevan asian ollessa yhä vireillä Tribunale di Teramossa Grigorescu vaati 30.9.2009 Judecătoria Bucureştissa (Bukarestin ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) avioeroa, lapsen yksinhuoltajuutta sekä isän velvoittamista suorittamaan lapselle elatusapua.
- 20 Liberato vastasi tässä tuomioistuimessa ja esitti vireilläoloväitteen sillä perusteella, että asumuseroa ja vanhempainvastuuta koskeva menettely oli jo käynnistetty Italiassa. Kyseinen tuomioistuin kuitenkin tuomitsi 31.5.2010 antamallaan tuomiolla puoliset avioeroon, määräsi lapsen huoltajuuden äidille ja vahvisti isän tapaamisoikeuteen liittyvät järjestelyt sekä sen elatusavun määrän, joka hänen oli maksettava lapsen hyväksi.
- 21 Kyseinen tuomio tuli lainvoimaiseksi sen jälkeen, kun Curtea de Apel Bucureşti (Bukarestin ylioikeus, Romania) oli 12.6.2013 antamallaan tuomiolla vahvistanut Tribunalul Bucureştin 3.12.2012 antaman tuomion, jolla kyseinen tuomioistuin oli hylännyt Liberaton 31.5.2010 annetusta tuomiosta tekemän valituksen.
- 22 Asumuseroasian käsittely Italiassa päättyi sittemmin Tribunale di Teramon 8.7.2013 antamaan tuomioon. Kyseinen tuomioistuin määräsi lapsen yksin isän huoltoon ja määräsi lapsen välittömästi palautettavaksi Italiaan. Kyseinen alioikeus vahvisti myös äidin ja lapsen tapaamisjärjestelyt Italiassa ja velvoitti äidin maksamaan elatusapua lapsesta.
- 23 Erityisesti Tribunale di Teramo hylkäsi Grigorescun esittämän liitännäisvaatimuksen Tribunalul Bucureştin 3.12.2012 antaman avioerotuomion tunnustamisesta Italiassa asetuksen N:o 2201/2003 nojalla. Tribunale di Teramo totesi, että avioero-oikeudenkäynti oli käynnistetty Romaniassa vuonna 2009 sen jälkeen, kun asumusero-oikeudenkäynti oli pantu vireille Italiassa, ja että romanialaiset tuomioistuimet olivat tämän jälkeen rikkoneet asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklaa, kun ne eivät olleet keskeyttäneet asian käsittelyä.
- 24 Grigorescu valitti kyseisestä ratkaisusta ja esitti aluksi liitännäisvaatimuksen sen Curtea de Apel Bucureştin 12.6.2013 antaman tuomion tunnustamisesta, jossa vireilläoloväite hylättiin sillä perusteella, ettei kyseisillä kahdella oikeudenkäynnillä ollut Romanian prosessioikeuden mukaan samaa kohdetta.
- 25 Corte d'appello di L'Aquila (L'Aquilan ylioikeus, Italia) muutti 31.3.2014 antamallaan ratkaisulla Tribunale di Teramon 8.7.2013 antamaa tuomiota ja hyväksyi romanialaisten tuomioistuinten avioerotuomion, joka koski myös lapsen huoltajuutta ja elatusta, lainvoimaisuudesta esitetyn väitteen. Corte d'appello di L'Aquila katsoi, ettei sillä, että jäsenvaltion tuomioistuimet, joissa kanne on myöhemmin nostettu, eli Romanian tuomioistuimet, ovat rikkoneet unionin oikeuden mukaisia vireilläololosääntöjä, ollut merkitystä tutkittaessa tässä valtiossa annettujen lopullisten toimenpiteiden tunnustamisen edellytyksiä ja ettei ollut olemassa erityisesti oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvää syytä, joka estäisi kyseisen romanialaisen ratkaisun tunnustamisen.
- 26 Liberato teki tästä Corte d'appello di L'Aquilan tuomiosta kassaatiovalituksen.

- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Romaniassa annettu ratkaisu koskee samalla sekä aviosuhdetta, vanhempainvastuuta että elatusvelvollisuutta. Italiassa vireille pannussa asumusero-oikeudenkäynnissä oli esitetty samat vaatimukset lukuun ottamatta aviosuhdetta koskevaa vaatimusta, joka ei ole sama, sillä Italian oikeusjärjestyksessä vaaditaan puolisoiden asumuseroa koskevien lakisääteisten edellytysten täyttymistä ennen avioeroa.
- 28 Tämä tuomioistuin toteaa, ettei ole sellaisia asetuksen N:o 2201/2003 22 artiklan c alakohtaan, saman asetuksen 23 artiklan e alakohtaan tai asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 4 kohtaan perustuvia syitä, jotka estäisivät romanialaisen tuomion tunnustamisen niin siviilisäädyn, vanhempainvastuun kuin elatusvelvollisuuden osalta.
- 29 Mainitun tuomioistuimen mukaan on kuitenkin selvitettävä, voidaanko sitä, että tuomion, jonka tunnustamista vaaditaan, antaneet tuomioistuimet rikkovat – mainitun tuomioistuimen mukaan ilmeisellä tavalla – vireilläoloa koskevia unionin säännöksiä eli asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklaa ja asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaa, pitää perusteena, joka estää tämän tuomion tunnustamisen sen vuoksi, että se on vastoin oikeusjärjestyksen perusteita.
- 30 Näissä olosuhteissa Corte suprema di cassazione (ylin tuomioistuin, Italia) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Vaikuttaako asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 2 ja 3 kohtaan sisältyvien vireilläolosääntöjen rikkominen yksinomaan tuomioistuimen toimivallan määrittämiseen, jolloin on sovellettava [tämän asetuksen] 24 artiklaa, vai voiko se päinvastoin olla esteenä sille, että jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimessa kanne on ensin nostettu, tunnustettaisiin tuomio, joka on annettu jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimessa kanne on nostettu myöhemmin, prosessioikeudellisten oikeusjärjestyksen perusteiden näkökulmasta, kun otetaan huomioon, että [tässä 24 artiklassa] viitataan vain 3–14 artiklaan sisältyviin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin eikä 19 artiklaan?
- 2) Onko asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan tulkinta, jonka mukaan kyseisen säännöksen tarkoituksena on olla vain tuomioistuimen toimivallan määrittävä peruste, ristiriidassa vireilläoloa koskevan unionin käsitteen sekä säännöksen tehtävän ja tarkoituksen – prosessioikeudellisiin oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan poikkeuksitta sovellettavan sääntökokonaisuuden vahvistaminen sellaisen yhteisen alueen luomista varten, jolle on ominaista jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus ja vastavuoroinen lojaalisuus prosessuaalisissa kysymyksissä ja jossa tuomiot voidaan tunnustaa automaattisesti ja tuomiot voivat liikkua vapaasti – kanssa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 31 On ensiksi huomattava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat vain asetuksen N:o 2201/2003 tulkintaa. Kuitenkin on niin, että tämän asetuksen johdanto-osan 11 perustelukappaleessa todetaan, että elatusapua koskevat asiat eivät kuulu mainitun asetuksen vaan asetuksen N:o 44/2001 alaan, ja ennakkoratkaisupyyntöstä käy ilmi, että pääasia koskee sellaisen tuomion tunnustamista, jota ei ole annettu ainoastaan avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevassa vaan myös elatusvelvollisuutta koskevassa asiassa. Näin ollen esitettyihin kysymyksiin on vastattava asetusten N:o 2201/2003 ja 44/2001 valossa.
- 32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kysymyksillään, joita on syytä tarkastella yhdessä, selvittää ennen kaikkea, onko asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaan ja asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklaan sisältyviä vireilläolosääntöjä tulkittava siten, että kun tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, antaa avioliittoa, vanhempainvastuuta tai elatusvelvollisuutta koskevassa asiassa näiden sääntöjen vastaisesti tuomion, josta on tullut lainvoimainen, sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kanne on ensin nostettu, voivat kieltäytyä tämän tuomion tunnustamisesta sillä perusteella, että se on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita.

- 33 Tältä osin on muistutettava, että Grigorescu saattoi 30.9.2009 romanialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi hänen ja Liberaton avioeroa koskevan vaatimuksen, heidän lapsensa huoltoa koskevan vaatimuksen ja viimeksi mainitun elatusapua koskevan vaatimuksen, vaikka ennen tätä ajankohtaa italialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi oli Liberaton toimesta saatettu näiden puolisoiden asumuseroa sekä lapsen huoltoa koskeva vaatimus ja Grigorescun esittämä vastavaatimus lapsen elatusavusta.
- 34 Tämän avioliittoa koskevien kanteiden kohteiden erilaisuuden – toinen koski avioeroa ja toinen asumuseroa – perusteella romanialainen tuomioistuin katsoi, että kyseessä ei ollut asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa tarkoitettu vireilläolovaikutustilanne ja että se näin ollen oli toimivaltainen käsittelemään Grigorescun vireille paneman kanteen.
- 35 Kuten unionin tuomioistuin on aiemmin todennut, on niin, että vaikka avioliittoa koskevissa asioissa asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 kohdan mukaan kanteiden on koskettava samoja asianosaisia, niillä voi olla eri kohde, kunhan ne koskevat asumuseroa, avioeroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista. Unionin tuomioistuin on päättänyt tästä, että kyse voi asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa tarkoitettua vireilläolovaikutustilanteesta tai toisiinsa liittyvistä kanteista, kun kahden eri jäsenvaltion tuomioistuimissa on pantu vireille asumuseromenettely yhdessä ja avioeromenettely toisessa. Tällaisissa olosuhteissa ja kun asianosaiset ovat samat, tuomioistuimen, jossa asia on pantu myöhemmin vireille, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivaltainen (tuomio 6.10.2015, A, C-489/14, EU:C:2015:654, 33 ja 34 kohta).
- 36 Lisäksi on niin – kuten myös julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 56 ja 57 kohdassa –, että jos aviosuhdetta koskevassa oikeudenkäynnissä on esitetty vanhempainvastuuta koskevia vaatimuksia, sovelletaan yhteiselämän päättymistä koskevia vireilläololosääntöjä. Sama koskee elatusapua silloin, kun asia asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 2 alakohdan mukaisesti liittyy henkilöiden oikeudellista asemaa koskevaan asiaan. Tästä seuraa, että ensimmäiset vaatimukset kuuluvat asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, kun taas toisia sääntelee asetuksen N:o 44/2001 27 artikla.
- 37 Tässä tapauksessa tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi ensin saatettiin asumuseroa koskeva kanne, katsoi olevansa asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan perusteella toimivaltainen käsittelemään vanhempainvastuuta ja lapsen elatusvelvollisuutta koskevat vaatimukset siitä syystä, että Grigorescu vastasi sen käsiteltävänä olevassa riita-asiassa ja oli siis hyväksynyt tämän tuomioistuimen toimivallan.
- 38 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on myöhemmin saatettu avioeroa koskeva kanne ja vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevat kanteet ja joka kieltäytyy keskeyttämästä asian käsittelyä ja katsoo olevansa toimivaltainen ratkaisemaan nämä kanteet, toimii asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan ja asetuksen N:o 44/2001 27 artiklan säännösten vastaisesti.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin vastaamiseksi on todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 19 artikla on sanamuodoltaan hyvin samankaltainen kuin asetuksen N:o 44/2001 27 artikla ja että sillä otetaan käyttöön mekanismi, joka vastaa viimeksi mainitussa artiklassa vireilläolovaikutustilanteiden varalta vahvistettua. On siis otettava huomioon unionin tuomioistuimen viimeksi mainitun asetuksen osalta esittämät pohdinnat asetuksen N:o 2201/2003 tulkittamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2015, A, C-489/14, EU:C:2015:654, 27 kohta).
- 40 Tämän jälkeen on palautettava mieleen asetuksella N:o 2201/2003 käyttöön otetun mekanismin ominaispiirteet.

- 41 Tämä asetus perustuu tuomioistuinten yhteistyöhön ja keskinäiseen luottamukseen, ja tuomioistuinten on siis tunnustettava tuomioistuinratkaisut vastavuoroisesti, mikä muodostaa oikeudellisen yhteistyön kulmakiven (tuomio 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 Tässä yhteydessä vireilläololosäännöillä on tärkeä rooli.
- 43 Kuten unionin tuomioistuin on aiemmin todennut, näillä säännöillä pyritään hyvän oikeudenkäytön edun mukaisesti unionissa välttämään rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa ja näistä mahdollisesti seuraavat keskenään ristiriitaiset ratkaisut. Tämän vuoksi unionin lainsäätäjä halusi ottaa vireilläolovaikutustilanteiden ratkaisemiseksi käyttöön selkeän ja tehokkaan järjestelmän, joka perustuu siihen ajalliseen järjestykseen, jossa asiat on pantu vireille tuomioistuimissa (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2015, A, C-489/14, EU:C:2015:654, 29 ja 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja analogisesti asetuksen N:o 44/2001 osalta tuomio 27.2.2014, Cartier parfums-lunettes ja Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, 40 kohta).
- 44 Asetuksen N:o 2201/2003 tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi ja sen perustana olevan vastavuoroisen luottamuksen periaatteen mukaisesti on korostettava ensiksi, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 59 kohdassa, että kunkin tuomioistuimen on tämän asetuksen 17 artiklan mukaisesti tutkittava toimivaltaisuutensa (ks. vastaavasti tuomio 15.7.2010, Purucker, C-256/09, EU:C:2010:437, 73 kohta; tuomio 12.11.2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 58 kohta ja tuomio 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, 54 kohta).
- 45 Toiseksi asetuksen N:o 2201/2003 24 artiklassa säädetään, ettei tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa saa tutkia (tuomio 9.11.2010, Purucker, C-296/10, EU:C:2010:665, 85 kohta). Samoin on asetuksen N:o 44/2001 yhteydessä sen 35 artiklan 3 kohdan mukaan.
- 46 Kolmanneksi todettakoon, että asetus N:o 2201/2003 perustuu sen johdanto-osan 21 perustelukappaleen mukaan näkemykseen, jonka mukaan jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja tunnustamatta jättämisen perusteet olisi rajoitettava ainoastaan välttämättömiin (tuomio 19.11.2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 35 kohta).
- 47 Näiden seikkojen valossa on siis tutkittava, merkitseekö se, että lainvoimaiseksi tullut tuomio oli annettu asetuksen N:o 44/2001 27 artiklassa ja asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa säädettyjen vireilläololosääntöjen vastaisesti, sellaista oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvää syytä, joka on asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan ja asetuksen N:o 2201/2003 22 artiklan a alakohdan ja 23 artiklan a alakohdan perusteella esteenä sille, että tämän tuomion voisivat tunnustaa sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kanne on ensin nostettu.
- 48 Tältä osin on huomautettava, että jo asetuksen N:o 2201/2003 24 artiklan sanamuodon mukaan mainitun asetuksen 3–14 artiklassa tarkoitettuihin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin ei voida soveltaa 22 artiklan a alakohdassa ja 23 artiklan a alakohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa kieltäytymisperustetta.
- 49 On siis ratkaistava, ovatko vireilläolovaikutusta koskevat säännöt toimivaltasääntöjä samalla tavoin kuin tämän asetuksen 3–14 artiklaan sisältyvät säännöt.
- 50 Tältä osin todettakoon, että vaikka on totta, että asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa säädetyt vireilläololosäännöt eivät kuulu tämän asetuksen 24 artiklassa nimenomaisesti mainittuihin toimivaltasääntöihin, tämä sama 19 artikla sisältyy kyseisen asetuksen II lukuun, jonka otsikko on ”toimivalta”.

- 51 Lisäksi kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 77 kohdassa, on niin, että kun – kuten pääasiassa – tuomioistuimissa, jossa kanne on ensin nostettu, antaa ratkaisun tunnustamista koskevasta liitännäisvaatimuksesta, se tutkii sitä, onko tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, soveltanut vireilläollosääntöjä asianmukaisesti, ja niin ollen syitä, joiden vuoksi tämä ei ole todennut toimivaltansa puuttumista, ja tällöin tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, väistämättä tutkii, onko tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, toimivaltainen. Kuten edellä 45 kohdassa on todettu, asetuksen N:o 2201/2003 24 artiklassa ei kuitenkaan sallita tällaista tutkimista.
- 52 Siitä huolimatta, että tämän asetuksen 24 artiklassa ilmaistuun kieltoon ei sisälly nimenomaista viittausta kyseisen asetuksen 19 artiklaan, viimeksi mainitun artiklan väitetty rikkominen ei siis anna tuomioistuimelle, jossa kanne on ensin nostettu, oikeutta kieltäytyä tunnustamasta sen tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, tähän säännökseen sisältyvien vireilläolovaikutusta koskevien sääntöjen vastaisesti antamaa tuomiota, sillä muuten tutkittaisiin jälkimmäisen tuomioistuimen toimivaltaisuutta (ks. analogisesti asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan osalta tuomio 19.11.2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 45 kohta).
- 53 Nämä pohdinnat ovat myös sovellettavissa asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaan sisältyviin vireilläolovaikutussääntöihin elatusvelvollisuutta koskevissa asioissa, koska tämän asetuksen 35 artiklan 3 kohdassa säädetään myös, että tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia.
- 54 Lisättäköön, että valtion, jossa tunnustamista pyydetään, tuomioistuin ei voi kieltäytyä tunnustamasta toisessa jäsenvaltiossa annettua tuomiota pelkästään sillä perusteella, että sen käsityksen mukaan kansallista tai unionin oikeutta on sovellettu virheellisesti tässä tuomiossa, sillä muuten kyseenalaistettaisiin asetusten N:o 2201/2003 ja N:o 44/2001 tarkoitus (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, 49 kohta ja tuomio 19.11.2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 46 kohta).
- 55 Tätä analyysia vahvistaa se, että asetuksen N:o 2201/2003 22 artiklan a alakohtaan ja 23 artiklan a alakohtaan sekä asetuksen N:o 44/2001 34 artiklaan sisältyviä perusteita, joilla tuomio jätetään tunnustamatta sen vuoksi, että se on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita, on tulkittava suppeasti, koska niillä rajoitetaan näillä asetuksilla tavoitelluista perustavanlaatuisista päämääristä yhden, sellaisena kuin se on esitetty edellä tämän tuomion 46 kohdassa, toteuttamista (ks. vastaavasti tuomio 19.11.2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 36 kohta).
- 56 Näin ollen esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaan ja asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklaan sisältyviä vireilläololsääntöjä on tulkittava siten, että kun tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, antaa avioliittoa, vanhempainvastuuta tai elatusvelvollisuutta koskevassa asiassa näiden sääntöjen vastaisesti tuomion, josta on tullut lainvoimainen, ne ovat esteenä sille, että sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kanne on ensin nostettu, kieltäytyvät pelkästään tästä syystä tunnustamasta tätä tuomiota. Erityisesti tämä sääntöjenvastaisuus ei voi yksinään oikeuttaa mainitun tuomion tunnustamatta jättämistä siitä syystä, että se on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita tässä jäsenvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

- 57 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 27 artiklaan ja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 19 artiklaan sisältyviä vireilläolossääntöjä on tulkittava siten, että kun tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, antaa avioliittoa, vanhempainvastuuta tai elatusvelvollisuutta koskevassa asiassa näiden sääntöjen vastaisesti tuomion, josta on tullut lainvoimainen, ne ovat esteenä sille, että sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kanne on ensin nostettu, kieltäytyvät pelkästään tästä syystä tunnustamasta tätä tuomiota. Erityisesti tämä sääntöjenvastaisuus ei voi yksinään oikeuttaa mainitun tuomion tunnustamatta jättämistä siitä syystä, että se on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita tässä jäsenvaltiossa.

Allekirjoitukset